

УДК 572.027.2Л(= 477)

Ф. М. МЕДВІДЬ

В. В. БАРАН

Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ

КОНЦЕПЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ РАСИ ЮРІЯ ЛИПИ: ВИТОКИ, СУЧАСНЕ ПРОЧИТАННЯ*

Наукові праці МАУП, 2011, вип. 2(29), с. 5–12

Розглянуто концепцію української раси Юрія Липи. Запропоновано авторські підходи для сучасного розуміння природи української раси, що може дати корисні геополітичні дивіденди.

Українська наука після 1991 р. вийшла на якісно новий рівень історичного розвитку — звільнившись від рамок марксистсько-ленінського вчення, почалось повернення “із забуття в безсмертя” (М. Жулинський) цілої плеяди українських мислителів.

Головна проблема, що постає перед сучасними дослідниками расових ідей минулого, на наш погляд, лежить у психологічній площині. Етнічна політика гітлерівської Німеччини, дискримінація за кольором шкіри в США, апартеїд в ПАР, що мали місце в ХХ ст., дискредитували поняття “раса” у свідомості мас та поставили його в один синонімічний ряд з терміном “расизм”. Тому нині найскладнішим завданням для науковців є вироблення певної виваженої позиції та пошук балансу між расовими вченнями ХІХ–ХХ ст. та сучасними реаліями [25, 246–256; 27, 178–191].

Необхідність розмежування ідей про расу від расизму постає особливо гостро при вивченні творчості мислителів першої половини минулого століття, зокрема українського вченого історіософа Юрія Липи.

Попри істотне поживлення наукового інтересу до творчості Ю. Липи, що спостерігається протягом останніх років незалежності, його расове вчення залишається, на жаль, без належного розгляду. Традиційно основною для кола сучасних дослідників фундаментальних засад “Всеукраїнської трилогії” є геополітична тематика. Варто виокремити низку тематичних публікацій В. Мороза [21], М. Ільницького [12], М. Плав’юка [15], О. Гриніва [6], М. Дністрянського [9], Ф. Медвідя [20], М. Головатого [5], Г. Ковальського [13] та інших науковців часів незалежності, а також кандидатську дисертацію Л. Домащенко [10].

Проблема української раси фактично була піднята лише в докторських дисертаціях “Наукова та суспільно-політична діяльність Федора Кіндратовича Вовка” О. Франко [3; 28] та “Антропологічний склад українського народу: етногенетичний аспект” С. Сегеди [24], що відображають

* Стаття підготовлена на основі тез доповіді В. В. Барана, Ф. М. Медвідя, “Концепція української раси Юрія Липи: спроба методологічного аналізу”, виголошених 3 грудня 2010 р. на Всеукраїнській науковій конференції “Методологія політичної науки (II читання)”, що проходила на базі філософського факультету Львівського національного університету ім. І. Франка.

найважливіші здобутки плеяди видатних українських антропологів.

Для цілісного висвітлення концепції української раси Ю. Липа дуже важливим є історичний опис стану європейської науки кінця ХІХ – початку ХХ ст. Так, у 1855 р. в Парижі вийшла чотиритомна праця “Досвід про нерівність людських рас” місцевого науковця Жозефа Артюра де Гобіно (1816–1882), яка власне і дала початок наукового обґрунтування теорії расизму. На сторінках книги, крім опису цивілізаційного розвитку, були викладені думки про те, що “етнічні відмінності мають постійний характер”, “людські раси нерівні за інтелектом”, “людство не може вдосконалюватися до безконечності”, “мови, самі по собі, нерівноцінні” тощо [4].

Продовження ідей графа де Гобіно присутнє в творчості Армана де Катрфажа (1810–1892), Гюстава Лебона (1841–1931), Ваше де Лапужа (1854–1936) та інших французьких науковців [26].

Творча спадщина Х'юстона Стюарта Чемберлена (1855–1927) дає підстави говорити і про англійські корені теорії расизму [23].

Проте найвищого як теоретичного, так і практичного розвитку расизм набув у Німеччині, де він став важливим елементом державної політики часів А. Гітлера. Теорії Фелікса де Люшана (1854–1924), Карла Штраца (1858–1924), Ернста Кріка (1882–1947) та, особливо, Ганса Фрідріха Карла Гюнтера (1891–1968) хоч і всесторонньо охоплювали різноманітні аспекти життя рас, але, при цьому, закріплювали вищість арійської нації [19; 29; 14; 8].

Чи не єдиною значною антирасистською ґрунтовною працею в середовищі західноєвропейських науковців став твір уродженця Австрії Карла Поппера (р. н. 1902) “Відкрите суспільство та його вороги” [22], який, щоправда, був написаний на території Нової Зеландії. Критику побудованої на расизмі тоталітарної держави античного філософа Платона слід розглядати як проєкцію на політичну ситуацію у тогочасній Німеччині.

Розуміючи непевність тогочасних теорій расизму Ю. Липа справедливо зауважує, що “окреслювати расу дуже докладно – нелегко, а навіть небезпечно, бо це ж поняття скоріше життєве, біологічне, і вже самим процесом окреслювання можна це поняття знищити” [16, 149].

Доцільно зауважити, що для провідних українських учених першої половини ХХ ст. не було характерним поняття “раса”. М. Грушевський (1866–1934), В. Липинський (1882–1931), Д. Донцов (1883–1973) та інші мислителі обґрун-

товують форми етнічних спільнот як “народ” та “нація” [7; 18; 11].

“Поняття і “нації”, і “класу”, і “державності”, і “патріотизму” – це лише вияви раси, яка їх в собі заключає” [16, 153], – переконує Ю. Липа. Передбачаючи можливе хаотичне протиставлення понять “раса” і “нація”, автор “Всеукраїнської трилогії” доводить логічність своєї наукової позиції. Поняття “українська нація” бере початок з часів Богдана Хмельницького (ХVІІ ст.), а корені раси сягають трипільської культури, що існувала за тисячі років до початку християнського літочислення.

У першій частині праці “Призначення України” мислитель ретельно описує геополітичні складові чотирьох провідних тогочасних європейських держав. І якщо для підкреслення однорідності італійського, німецького, а тим більше, англійського світу він пропонує термін “раса-результат”, то радянську неоднорідність аргументовано називає “мішаниною”. Різні типи народів та народностей СРСР не може об'єднати вєдино ані історія чи антропологія, ані психологія чи демографія. Радянська держава, за його словами, тримається лише на бюрократичних приписах. Тому навіть “нова совітська мова” – продукт яфетичної теорії Марра жодним чином не зближить у расовому аспекті населення СРСР.

На тлі цієї нової мовної політики як способу духовного єднання жителів радянської держави все виразніше постає “живий організм української расової збірноти”. “Українські маси в іспиті тих великих років виявили себе як однорідна людність, як раса-результат, а не раса в формуванні” [16, 42], – підкреслює Ю. Липа.

Найпростішими, але разом з тим дуже глибокими за змістом, відповідями автора “Всеукраїнської трилогії” на запитання, що таке власне українська раса, є два наступні твердження. По-перше: “Це те, що оточує українця і є ним самим” [16, 149]. По-друге: “Це українське “я”, що реагує “однаково” скрізь і завжди на клич своєї раси, саме найбільш, може, перешкоджає окреслити свою власну расу” [16, 150].

З позиції сучасної етнологічної науки, системні елементи концепції української раси Ю. Липа є дуже своєрідними. Оскільки автор “Всеукраїнської трилогії” базує свої напрацювання на таких поняттях, як “первень”, “домішка” та “прикмета”, що органічно вписуються в його унікальну формулу української раси. Остання має двобічну системну природу. Дефініція формули заключає в собі всі елементи концепції української раси, і навпаки. “Загально можна було б дати таку фор-

мулу раси: расою звемо цільність населення, що його духовні прикмети, укриті й уявні (як звичаї, мова, властиво мова), а також антропобіологічні риси становлять виразну цілісність упродовж часу (історії)” [16, 152], – пише автор “Всеукраїнської трилогії”.

Але тут же доповнює свою дефініцію: “До формули окреслення української раси треба взяти первні, що існують. Отже геополітичні прикмети української території, рік і морів, історія українських торговельних трактів і вузлів, зародження осілого людського життя в цих країнах і розповсюдження спочатку головного первня – месопотамського, далі злиття еллінського, у загальному закінченні формування раси готами і, врешті, устійнення її великодержавністю, релігією і розмахом культури, й цивілізації. Далі треба зазначити вартість домішок і історичну селекцію типів расової активності. Врешті до формули української раси належить історія ідей її еліти, бо ці ідеї були духовними подіями, що формували расу” [16, 152].

Ю. Липа виділяє трипільський, еллінський та готський історичні первні, а також внесені в них домішки кочівників, кельтів, римлян, фракодакійців, іранців, кавказців, норманів, євреїв та інших народів.

Праукраїнська трипільська цивілізація заклала головні підвалини будівлі української раси. Усі наступні первні та домішки лише додавали їй нові кількісні та якісні властивості. Дуже тонко Ю. Липа підкреслює той факт, що саме трипільці започаткували рільництво та хліборобство на наших теренах: “Вперше вони сполучили в своїм ритуалі пшеницю й мед як символ цих земель. І цю символічну страву – кутю споживає й досі кожен українець раз на рік, зв’язавши цей звичай із християнським Різдом” [16, 156].

Вартість домішок, на його думку, завжди є меншою в портреті раси порівняно з первнями. Нерідко виникають і протилежності між ними. Мислитель виокремлює два роди домішок. Одні – домішки крові – мають винятково фізіологічне значення, а інші ще й духовне. Причому, просочування зразків чужорідних культур у місцеву духовність може носити як добровільно-позитивний, так і примусово-негативний відтінок.

Ще однією надзвичайно важливою методологічною складовою цієї концепції Ю. Липи є чотири методи окреслення раси: 1. Антропологічний (розміри черепа та кісток, найчастіше знайдених поруч із характерним знаряддям, посудом чи будівлями). 2. Історичний (схожість населення, яке постійно проживало на певній території). 3. Де-

мографічний (процеси змішування різних груп населення). 4. Психологічний (духовна спорідненість).

Антропологічний аспект української раси Ю. Липа описує лише кількома реченнями, проте у них одразу відчуються його фахові медичні знання: “Головний антропологічний тип української раси – передньоазійський (динарський) тип – відзначається своєю тілесною пропорцією і здоров’ям. Є то так званий в біології м’язовий тип (*typus muscularis*), що різниться, скажімо, від травного типу (*typus digestivus*), який переважає в уральсько-фінських народів” [16, 228].

Трипільський первень в антропологічних характеристиках складає орієнтовно 60–70 відсотків української раси.

Також мислитель наводить результати досліджень австрійського біолога Грегора Менделя (1882–1884), відповідно до яких в українців повністю відсутня група “В”, зате наявні 90 відсотків інших (“А”, “АВ”, “О”).

Найбільшим методологічним здобутком Ю. Липи в царині демографії є закон розселення українців. Аналізуючи український колонізаційний рух ХІХ (переселення на Південь) та ХХ (репресії у Сибір) ст., учений виводить чотири елементи цього закону: 1. Розселення українців пов’язане з чорноземом. 2. Тенденція в усіх чорноземних територіях у сусідстві українського етнічного терену. 3. Українське розселення в основному просувається з півночі на південь. 4. Зв’язок з чорноземом є передумовою української державності [17, 34–36].

Ю. Липа також пропонує три методи окреслення кордонів (насамперед етнічних): культурно-історичний, мовно-етнічний прикмет, метод енергетичних передбачень. Останній він обґрунтовує тезою, що “енергія розмножування української етнічної маси є одна з найбільших у світі” [17, 29]. Але, на зламі ХХ та ХХІ ст., в силу різних історичних подій, Україна переживає серйозну демографічну кризу.

Психологічний метод окреслення рас мислитель вважає одним з найголовніших: “Раса відрізняється одна від одної більше своєю психологією, своїми протореними дорогами в думанні і поведінці, навіть своїми звичками більше, ніж будовою тіла” [17, 151]. У праці “Призначення України” психологія народу настільки тісно переплетена з його історією, що це дає підстави стверджувати про певний історично-психологічний метод.

Найціннішим спадком трипільців для України, як лігурів для Франції чи піктів для Англії,

став характер (психологія) села. Важке освоєння лісів, боліт та луговин, що відбувалося у постійній боротьбі з природою, не могло не позначитися на зміні психології трипільців. “Ця терпеливість, мовчазна відвага, передбачливість, скромність, обережність, невідступність від обраної лінії, холодність при невдачах – чи це не образ осілості й одночасно не тип українського селянина?” [16, 157]. Невипадково слово “хата”, на думку автора “Всеукраїнської трилогії”, є ідеалом українського патріотизму.

Саме характер трипільського первня української раси має найбільше можливостей до відновлення в сучасних умовах. “Ніякий первень не ввійшов і не ввійде вже так глибоко в духовність підложжя української раси, як готський” [16, 164], – констатує Ю. Липа. Тому, що саме готські кочівники прищепили осілому місцевому населенню “найбільш людський, найбільш індивідуальний і найбільш вільний” ритуал раси – весілля. “Це – містерія, що символізує споєння двох велетенських сил раси – мужеськості й жіночності. Містерія ця має остаточне значення в формуванні раси. Споєні в ній трипільський, готський, а також еллінський первні дають один із найгарніших ритуалів людства. Освячений церквою, ритуал цей триває й досі, скрізь, де перебуває українська раса, як символ її одності” [16, 164].

Велич раси мислитель вбачає в її духовності, що слугує для неї своєрідним цементом. А такі явища, як поняття влада, мистецтво, військова справа, виступають лише як окремі сторони духовності.

Складна історія України підтверджує думку Ю. Липи, що “примусове відірвання від раси, від її матеріальних цінностей може значно зміцнити прив’язання до власних духовних цінностей” [16, 149].

Мірилом української великості мислитель називає українську людину. Періодом її найвищого піднесення є Київська доба, у якій були втілені в життя заповіді апостола Андрія. Ю. Липа відмічає дві прикмети тих часів. Для населення Русі були характерними особистісна свобода та відповідальність перед християнськими святощами, а для княжого двору ще й прагнення до зовнішньої експансії.

Попри велику кількість адміністративних століць в історії України, мислитель політичним центром української раси називає Київ. А головним завданням для сучасників є збереження за будь-яку ціну славних історичних традицій цього міста над Дніпром починаючи з часів апостольства.

Автор “Всеукраїнської трилогії” вважав характер раси головним чинником у сприятливих геополітичних умовах. “Коли в геополітичних явищах незмінною є українська земля, то в генеральних ідеях незмінною є українська раса” [16, 203]. І Україна повинна зайняти перше місце в чорноморському регіоні не стільки завдяки природним чи людським багатствам, а передусім завдяки державницькому характеру її раси [2, 18–21].

“З глухою завзятістю зносить українець супротивності, протиставлення й перешкоди. Вагання українця у здобуванні якоїсь реальної цілі найчастіше не залежить від браку задумів, – лишень це є вагання під час вибору засобів до здобування тої цілі” [17, 15], – ці слова найкраще відображають державницьку природу народу України. Тільки доцільність фізичного збереження раси може бути підставою для розуміння державництва.

Ю. Липа визначає як зовнішні, так і внутрішні прикмети українського характеру. “Ці три прикмети: відрух оборони свого рідного, погляд на світ з нутра раси й сприймання предківщини – це немов зовнішній вияв українського характеру. Це його своєрідні межі...” [16, 232]. У його внутрішньому вияві, на думку мислителя, помітне поєднання таких трьох основних прикмет: скептицизм, раціоналізм та моральний фанатизм.

Головним міфом для нашого етносу в усі часи залишається справедливість. Лише еллінському періоду в історії України був притаманний індивідуалізм, але він швидко розчинився у традиційному солідаризмі. “Українська раса – це раса солідаристів, у яких суспільний ідеал – група, а не індивідуальність. Найприродніше місце українця – це перебування в групі, а ніколи поза групою. В групі розвивається він найліпше. Українське суспільство було, є і буде як образ взаємовідносин груп” [16, 299], – ці слова Ю. Липи стали крилатими.

Підтвердженням солідаризму українського народу є історичні уроки 1917–1923 рр. У тогочасній боротьбі за власну державу яскраво простежувались такі прикмети: масовий інстинкт (згуртованість) українців, расове очищення від чужинців та здатність мас до природної боротьби рас. “Українські маси легко пригадують свою одність, і виразно відділяються від чужинців, і підуть на боротьбу” [16, 44], – резюмує мислитель. Головне завдання еліти полягає у наповненні цієї боротьби змістом, стратегією і тактикою.

На думку мислителя, расові реакції є не лише живими, а й історично стійкими.

Матриця первнів української раси (за Ю. Липою)

№	Первень	Час появи	Регион поширення	Важливі внески в українську расу			
				Антропология	Історія	Демографія	Психологія
1.	Трипільці (батьківщина — Месопотамія)	III тис. до н. е.	Степові землі	Темні очі, кругла форма черепа	Поява рільництва та хліборобства; прокладення доріг	Заснування осілих сільських поселень	Енергія, витримка, терпеливість, відвага, обережність, невідступність
2.	Елліни	I тис. до н. е.	Узбережжя Чорного моря, гирла великих рік		Розвиток мореплавства та торгівлі, династичний монархізм	Заснування міст-держав	Прив'язаність до обрядів та традицій
3.	Готи	II ст. н. е.	Волинь, Придністрянщина; всі українські землі (пізніше)		Основи християнізації, початок творення української мови	Зміна соціальної структури	Сильний характер, відчуття спільності та дисципліни, непопушність слова, організованість

Таблиця 2

Матриця домішок української раси (за Ю. Липою)

№	Домішка	Регион поширення	Важливі внески в українську расу	
1.	Кочівники (татари, половці, печеніги, гуни)	Степові землі	Незначні антропологічні зміни (безслідно зникли)	
2.	Кельтська	Південно-західні області; узбережжя Чорного моря (можливо)	Духовне збагачення	
3.	Римська	Карпати, Закарпаття, гирла великих рік	Правова система, військова наука	
	Фрако-дакійська	Бессарабщина, Буковина	Невеликий ухил у мистецтві регіону	
4.	Іранська	Донщина, Кубанщина, Таврида	Мусульманство стало перешкодою зближення	
	Кавказькі			
5.	Норманська	Полтавщина, Київщина (Тараша)	Норманська династія Київської Русі	
6.	Єврейська	Всі українські землі	Психологія типового посередника	
7.	Інші	Російська	Підвладні землі	Не вплинула на біоантропологічний склад, деякі психологічні нововведення
		Польська		
		Литовська		
		Угорська	Південно-західні землі	Часткове кровозмішення
		Німецька	Південні землі	Легко асимільована з українським населенням

- ПЕРВІСНІ:**
- I. Трипільці
 - II. Елліни
 - III. Готи
- ДОМІШКИ:**
- 1. Татари
 - 2. Половці
 - 3. Печеніги
 - 4. Гуни
 - 5. Кельти
 - 6. Римляни
 - 7. Фракійці
 - 8. Іранці
 - 9. Кавказці
 - 10. Нормани
 - 11. Євреї
 - 12. Росіяни
 - 13. Поляки
 - 14. Литовці
 - 15. Угорці
 - 16. Німці

Геополітична карта української раси (за Ю. Липою)

Дуже важливим елементом формули української раси є аналіз генеральних (національних) ідей, які Ю. Липа розглядає як певні духовні події. За його визначенням: “Українські генеральні ідеї – це більш чи менш глибокі вияви українського расового “я” [16, 204]. Він зауважує, що в історії України, попри багатство та різноманітність поглядів еліти, чітко простежуються та переплітаються два споконвічні типи генеральних ідей – еллінізм та готизм. Для першого характерні експромт, несподіванка та натхнення, а другий ґрунтується на продуманості та розміреності [1, 9–10]. Відштовхуючись від цього, Ю. Липа зображує два ідеали провуду та відчуження батьківщини, що випливають з історичних особливостей українського характеру. “В еллінізмі провідник – це митець, що творить усе наново, незважаючи на попереднє. В готизмі провідник – це висловник ритму традицій своєї групи та племені” [16, 224].

Ю. Липа, окреслюючи межі наших генеральних ідей, зауважує, що в нашій історії немає людей-експериментаторів як-от Наполеон Бонапарт, Петро I або ж Чингізхан. Історію України він порівнює з музичним твором, у якому у “спів раси” періодично влітаються “сильні мелодії” визначних діячів (Митридат Евпатор, Святослав Завойовник, Володимир Великий, Ярослав Мудрий, Ярослав Осмомисл, Богдан Хмельницький, Симон Петлюра).

Та над усіма “генеральними” і “не генеральними” ідеями мислитель ставить історичну здатність до боротьби. “У тотальному, расовому типі війни почуття покривдження й гноблення внутрі краю може бути причиною більшої поразки, ніж чисто військова поразка” [16, 57]. Високо оцінюючи працю українських інтелігентів початку ХХ ст., автор “Всеукраїнської трилогії” відзначає головні прикмети їхньої діяльності: муравлиність та протестна втеча до власного еґотизму.

Результатом проведеного контент-аналізу праці “Призначення України” стали авторські матриці первнів та домішок української раси, які подані у табл. 1 та 2.

На думку Ю. Липи: “Складові, добре згармонізовані первні й домішки світогляду української збірноти – це є багатство України. В них є велика й всесвітня цінність української раси” [16, 154]. А головним завданням політики раси є прагнення до гармонізації домішок. “Українська раса є острів, і в тому її вартість. ...Для українців найважливіший меридіан світу – це той, що проходить через Україну” [16, 304], – переконує автор. Тому

важливим завданням для науковців є вивчення цієї своєрідної географії.

Результатом застосування дуже характерного для Ю. Липи картографічного методу дослідження став авторський проект геополітичної карти української раси (див. рис. 1), у якій слід виділити трикутник первнів та півкруг домішок української раси.

Доречність створення цього проекту підтверджується двома цікавими деталями. По-перше, трипільського-готська сторона утвореного трикутника первнів є дотичною до західноукраїнських та причорноморських областей сучасної території України, де, власне, найактивніше проходив антропобіологічний та духовний обмін чужинців з місцевим населенням. По-друге, умовне півколо на геополітичній карті української раси вбирає в себе весь Чорноморський простір, який є центральним утворенням у політичній творчості Ю. Липи. Тому створена авторами цієї статті картопроекція є не лише зображення витоків української раси, а й певним стратегічним дороговказом для сучасної вітчизняної геополітичної діяльності.

Отже, варто передусім зробити акцент на необхідності сучасних системних досліджень концепції української раси Ю. Липи, оскільки створені на межі 30–40-х років минулого століття його теоретичні напрацювання не втрачають свого значення й досі. Завдяки запропонованим ним універсальним методологічним конструктам можна дуже точно, а головне комплексно, вивчати природу української раси.

При уваженому застосуванні на практиці концепції української раси Ю. Липи дасть змогу не лише вдало зорганізувати внутрішні етнічні процеси в Україні, а й отримати важливі геополітичні дивіденди.

Література

1. Баран В. В. Юрій Липа про політичну суб'єктність української нації та загрози національній ідеї // Правове життя: сучасний стан та перспективи розвитку / 36. тез наук. доп. VII Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених (25–26 берез. 2011 р.). – Луцьк: ПП Іванюк В. П., ПП Петринка А. Ю., 2011. – С. 9–11.

2. Баран В. В. Юрій Липа про геополітичне становище чорноморських країн першої половини ХХ ст. // Матеріали XIII Всеукр. наук.-практ. конф. “Формування правової держави в Україні: проблеми і перспективи”. (Тернопіль, 15 квіт. 2011 р.). – Тернопіль: Вектор, 2011. – С. 18–21.

3. Вовк Х. К. Студії з української етнографії та антропології. – К.: Мистецтво, 1995. – 336 с.
4. Гобино Ж. А. де. Опыт о неравенстве человеческих рас. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2000. – 765 с.
5. Головатий М. Де вони – кордони української душі // Липа Ю. Всеукр. трилогія: У 2 т. – Т. 1. Призначення України. – К.: МАУП, 2007. – С. 5–14.
6. Гринів О. Передбачення глобального масштабу // Липа Ю. Розподіл Росії. – Львів: Ін-т народознавства НАН України, 1995. – С. 111.
7. Грушевський М. С. Хто такі українці і чого вони хочуть. – К.: Знання України, 1991. – 240 с.
8. Гюнтер Г. Ф. К. Расология еврейского народа. – М.: Сампо, 2010. – 374 с.
9. Дністрянський М. Праці С. Рудницького і Ю. Липи в контексті європейської політико-географічної думки // Історія укр. геогр. Всеукр. наук.-теоретич. часопис. – Тернопіль, 2000. – Вип. 2. – С. 73–77.
10. Домашенко Л.М. Концепції чорноморської орієнтації України у вітчизняній політичній думці першої половини ХХ століття: Дис... канд. політ. наук: 23.00.01. – К., 2009.
11. Донцов Д. Націоналізм. – Львів: Нове життя, 1926. – 271 с.
12. Ільницький М. Не зріктися своєї душі. (Концепція України в творчості Юрія Липи) // Дивослово. – 1994. – № 4. – С. 3–8.
13. Ковальський Г. Є. Традиціоналістична концепція Ю. Липи // Наука. Релігія. Суспільство. – 2009. – № 1. – С. 36–39.
14. Крик Э. Преодоление идеализма. Основы расовой педагогики. – М.: Белые альвы, 2004. – 432 с.
15. Липа Ю. Призначення України / Передм. М. Плав'юка. – К.: Фундація ім. О. Ольжича, 1995. – 267 с.
16. Липа Ю. Всеукраїнська трилогія: У 2 т. – Т. 1.: Призначення України. – К.: МАУП, 2007. – 336 с.
17. Липа Ю. Всеукраїнська трилогія: У 2 т. – Т. 2.: Чорноморська доктрина; Чорноморський простір (атлас); Розподіл Росії – К.: МАУП, 2007. – 392 с.
18. Липинський В. Повне зібрання творів, архів, студії. – Т. 6. Кн. 1.: Листи до братів-хліборобів: Про ідею українського монархізму. – К. – Філадельфія, 1995. – 471 с.
19. Лушан Ф. фон. Народи, расы и языки. – М.: Книжный мир, 2010. – 192 с.
20. Медвідь Ф. Липа Юрій Іванович // Політологічний словник: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. М. Ф. Головатого та О. В. Антонюка. – К.: МАУП, 2005. – С. 432–434; його ж. Юрій Липа як фундатор "чорноморської доктрини" України // Дні науки філософського факультету-2007: Міжнар. наук. конф. (18–19 квіт. 2007 р.): Матер. доп. та виступів. – К.: Вид.-поліграф. центр "Київ. ун-т", 2007. – Ч. I. – С. 131–133; Медвідь Ф. М., Медвідь А. М. Юрій Липа як лікар-історіософ // Здоровий спосіб життя: 36. наук. статей / Ред. Ю. М. Панишко. – Л.: Львів. держ. ун-т фізичної культури, 2009. – Вип.40. – С. 24–25.
21. Мороз В. Горіти надзвичайним світлом // Липа Ю. Призначення України. – Львів: Просвіта, 1992. – С. 3–11.
22. Поплер К. Відкрите суспільство та його вороги. – К.: Основи, 1994. – Т. 1. – 444 с.
23. Саркисянц М. Английские корни немецкого фашизма. От британской к австро-баварской "расе господ". – СПб.: Академ. проект, 2003. – 400 с.
24. Сегеда С. П. Антропологічний склад українського народу: етногенетичний аспект. – К., 2001.
25. Сегеда С. П. Антропология: Підруч. для студ. гуманіт. спец. вищ. навч. закл. / С. П. Сегеда. – К.: Либідь, 2009. – 424 с.
26. Тагиефф П.-А. Цвет и кровь. Французские теории расизма. – М.: Ладомир, 2009. – 240 с.
27. Тиводар М. Етнологія: Навч. посіб. – Львів: Світ, 2004. – 624 с.
28. Франко О. О. Наукова та суспільно-політична діяльність Федора Кіндратовича Вовка: Дис... д-ра іст. наук: 07.00.05. – Львів, 1999.
29. Штрац К. Расовая женская красота. – М.: Белые альвы, 2004. – 368 с.

В умовах трансформації геополітичної карти світу відбувається пошук Україною власного місця в системі геополітичних координат. Проаналізовано концепцію української раси Юрія Липи, що може сприяти становленню української ідентичності у світі.

В условиях трансформации политической карты мира происходит поиск Украиной собственного места в системе геополитических координат. Проанализировано концепцию украинской расы Юрия Лыты, что может способствовать становлению украинской идентичности в мире.

In the conditions of transformation of geopolitical map of the world there is the search by Ukraine of own place in the system of geopolitical co-ordinates. Conception of the Ukrainian race of George Lupu is analysed, that can be instrumental in becoming of the Ukrainian identity in a world.

Надійшла 26 квітня 2011 р.